

Akademski jezici i specijalizovani žargoni imaju dvostruku funkciju da obezbede potčinjavanje pojedinca jednoj grupi i gašenje njegove ličnosti u anonimnosti njihovog širenja i množenja. To su vrste kodova koje rastvaraju odgovornost u grupi obezbeđujući u isti mah koheziju te grupe i njenu dominaciju nad jednim prostorom znanja i veštine. To su dakle oruđa uzajamne dominacije i otuđenja; jer delić moći koji daju onima što se njima služe plaća se uzvratno većom zavisnošću prema drugim instancama odlučivanja i izvršavanja. Ta atomizacija znanja i moći, kao što je dokazao Marcuse (Markuze) pretvara se na kraju u jedno opšte podvrgavanje. Kobna zabluda se po Benjaminu sastoji u tome što se medijsifikacija jezika smatra posledicom dominacije, dok je ona zapravo njen izvor i kalup koji joj daje oblik (pri čemu su savremena audio-vizuelna sredstva ustvari samo najpogodniji i naprimereniji načini njene difuzije).

Više od polovine sveta već živi u jednoj situaciji u kojoj nametanje jezika jednom učutkanom društvu vodi ka pravom rascepom između široko namenutog diskursa i doživljene stvarnosti. Dijalektika je postala jedan idiolekt nazvan Staljin ili Mao, dok su milioni pojedinačnih pretvoreni u zvučnike. Nasuprot onome što poneki još tvrde, nije tu reč o nekoj karikaturi socijalizma, jer karikatura, ma koliko bila čudovišna i izobličena, zadržava neki mimetički odnos sa svojim modelom, nego je reč o negaciji reference. Tu imamo živu demonstraciju širokih razmara po kojoj je porobljavanje jezika znak jednog porobljivačkog društva. Zato je prva briga svih onih koji iznutra pokušavaju da se otcepe da poništite referencu, da iznova pronadu jedan novi jezik.

Kako je to sjajno dokazao Karl Kraus (*Die dritte Walpurgisnacht*), projekat ukidanja moralne savesti prolazio je putem totalnog potčinjavanja jezika silama mraka. Međutim, dok totalitarni jezici porobljavaju čoveka u jednoj frazeologiji, i pomoću nje, socijal-demokratski jezik, ili, ako hoćete, jezik zapadnih demokratija porobljava čoveka u brbljanju i putem brbljanja. Gotovo potpuni nestanak poezije kao način izraza pojedinka ili kolektiva i praznina tolikih savremenih umetničkih dela prilagođenih teorijskom brbljanju su najprimernije manifestacije te činjenice. Razmišljanje o jeziku kojima se Benjamin bavio 1916 bilo je po mnogo čemu opominjuće. Ono se ne samo suprostavilo svim teorijama komunikacije i njihovim danas cvetajućim primenama, nego je u njihovoj osnovi otkrilo jedan poduhvat otuđenja čoveka putem izopačenja jezika. Ogromna mistifikacija koja je sada u toku sastoji se u širenju uverenja da je kvalitet komunikacije funkcija kvantiteta informacija, dok u stvari broj i ujednačenje informacija, preobilje pseudo-dogadaja, upravo sprečavaju komunikaciju. Oni više prikrivaju no što otkrivaju fenomenu na taj način što duboke razloge, moguće opcije i alternative potapaju pod bujicom sporednih podataka.

Posle odvajanja seksualnosti od afektivnosti, društvenog bića od privatnog bića, disocijaciju jezika kao sredstva komunikacije i načina izražavanja stavljaju treći potpis-svedočenje na ugovor koji je Faust sklopio sa davolom. Benjaminovo razmišljanje o jeziku nije usamljeno. U stvari, ne postoji nemački filozof ili pisac između dva rata koji nije bio u isti mah opsednut i očaran pitanjem jezika. Što se tiče Anglosaksonaca, oni su ga učinili samim predmetom svoje filozofske misli. Čudno je i treba žaliti što se u Francuskoj pitanje jezika smatra bilo apstraktном spekulacijom, bilo oblašću rezervisanom za stručnjake, a da se pritom ne shvataju svesno njegove konkretnе i svakodnevne implikacije na ljudski život i na evoluciju društva. Hofmannsthalovo čutanje (*Pismo lordu Chandosu*), Wittgensteinova filozofija »običnog jezika«, aforistični rukopis Karla Krausa ili aluzivni stil Adorna — sve su to pokušaji, iako bezuspšni i protivurečni, da se izbegne paklena mašina instrumentalnog jezika koji proizvodi lance opštег porobljavanja.

Kod Benjamina, utopijska nostalgiјa za jednim matričnim jezikom koji bi izražavao pomirenje čoveka sa sobom samim, sa društvom i sa prirodom, svodi se na bukvalno shvatanje esperanta. Ali esperanto bi se mogao ostvariti jedino ukidanjem politike i istorije, iskupljanjem čoveka od strane čoveka ili raspadom posredništva putem i pomoću neposrednosti jezika. U ovo vreme u kome su morbidni »realizam«, cinizam, rezignacija i očajanje, kao i zbrka znakova i vrednosti nalik na obavezne farmerice ili kruti smoking, dobro je setiti se Maja 68. Ako je po svom političkom i vojnem obliku Parisko proleće bilo imitacija ranijih revolucija, Maj 68 je u neposrednosti svog izraza, u eksploziji oslobođene reči, i kroz nju, bio verbalni nagovještaj buduće Revolucije, dolaska mesijske ere.

Današnji intelektualac postao je nalik na onog patuljka koji čući pod šahovskom tabelom istorije i prati poteze u igri. Sćućuren već isuviše dugo ispod stola, nesposoban je da se uspravi i da se suoči sa svetlošću dana.

Dok pazi samo na pomeranje figura na tabli i na njihove moguće kombinacije, njegov se svet sastoji od belih i crnih kvadrata po kojima se kreću figure što predstavljaju ludu ili kralja, koje on na kraju zaista smatra pravim ludakom ili kraljem.

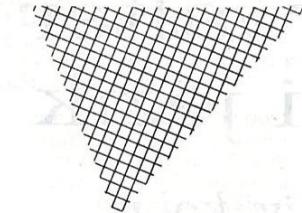
Zanesen igrom u kojoj je našao nadoknadu za svoj ružni izgled i svoj nelagodni položaj, on nije primetio da su igrači napustili sto i samo što se nisu potukli. On nastavlja da igra... sah.

1. Walter Benjamin, »Sociologie du langage«, 1935, prev. Maurice de Gandillac, *Poésie et Révolution*, Pariz, izd. Denoël, 1973.
2. *Ibid.*, str. 121-2.
3. Walter Benjamin, »Sur le langage en général et sur le langage humain« (1916), prev. Maurice de Gandillac. *Mythe et violence*, Pariz, izd. Denoël, 1977, str. 80
4. *Ibid.*, str. 90.
5. *Ibid.*, str. 82-3.
6. Walter Benjamin, pismo Herbertu Relmoreu (kraj 1916). *Correspondances*, knj. 1. (1910—1928), Pariz, izd. Aubier-Montaigne 1979, str. 122.
7. Walter Benjamin, »Sur le langage en général et le langage humain«, op. cit., str. 86.
8. *Ibid.*, str. 94.

Prevod: Frida Filipović

kuvarica

dragica stojanović

1.

Zarobiću te papriko
U malo jezero
Izmedu stakla prozirnog

Plivačeš ko jegulja
Ugušićeš se ne sipam li ti vode
Svenućeš ne stavim li list lorbera
I dva zrna bibera povrh svega

Ne zovi plesan da te pokrije
Ne brani se

Ima još noževa u ovoj kuhinji
Nijedna te ruka neće seći
Nežnije od moje

Budeš li poslušna
Da se dubeći seme
Od tvoje srži lako odvoji
Ko što se list po list
Od praziluka lako raščinjuje
Staviću te kraj glave šargarepe
U pesak zaronjene i reći:
Bašta to je

Šaka kroz čiji domali prst

Curi so
Potreba je zbog zapleta
Kad tajna kašika gorkim vrškom
Ude u ključalu vodu
Proguta je zelen

Još malo peršuna
List lorbera
Velika glavica kupusa
T a č k a

Pogledajući svakoga časa
Na stolicu koja miluje sto
I ja milujem odrzane nokte
Škupljenje u pregaču

Kad okasnji
I njih ču ti velikom kutlačom
Sipati u tanjur
Kao nožem ispisano
Moju tužnu dopodnevnu priču

A ti mi poveruj
U beloj ostavi na drvenoj polici

Da se ne dosaduješ
Svakoga časa u oči šargarepe
Da pogledaš

Kad te dragi moji budu tiho
U želudac spuštali
Nećeš imati kud pobeći
Moja te ruka kroz njihovo grlo
Neće sustići

Ja ni košari
Od tanke vrbove šibljike
Ne smem priznati:

Čim te s jeseni odvojim od zemlje
Zimska smrt za me počinje

2.
Povrće koje seckam u lonac
Moja je azbuka

Tri šargarepe
Ćine samoglasnik A
Luk samoglasnik O
Koji na tihoj vatri
Gubi oblik i prelazi u U

KUHINJSKA KUKAVICA

Sa Tajne večere
Odlaži gost jedini

Zdela za kost
Prazna je

Zobljem mrvice
Srce golubijem

Nožem režem slepu kokoš
U prerezanoj šiji tražim te

U levom kokošijem oku nisi
U desnom kokošijem oku nisi

Šta mi sad preostaje
Šta mi je sad tužnoj činiti

Da sipam mastilo u mastionicu
Ko što su žene sipale ustajalu

Da perem dušu
Ko porculanske sudove

Brišući je o prozirnu belu hartiju
Ko o krpu kuhijsku